

5.6.2016

במלאת 17,898 ימים רגע לפני 50 שנה לכיבוש

רגע לפני חמישים שנה לכיבוש

של ישראל לגביהן. מציאות מפוצלת זו מכתובה גם את מבנהו של מסמך זה, הסוקר בנפרד את המציאות בכל אחת מיחידות אלה.

אולם למרות החזות שדינמיקה זו מייצרת לעתים, לא מעט בדיוק באמצעות פיצול השטח הפלסטיני ותושביו, הרי שגם לאחר כל אלו – ובכלל זה החתימה על הסכמי אוסלו, הקמת הרשות הפלסטינית ויציאת כוחות הצבא מרצועת עזה – ישראל מוסיפה לשלוט על כל הפלסטינים החיים בגדה המערבית, כולל במזרח ירושלים, וברצועת עזה, והם אינם שותפים להחלטות של ישראל, המנהלת את חייהם ושולטת בעתידם.

עוד שנה ימלאו חמישים לכיבוש. דור שלישי ואף רביעי של פלסטינים ישראלים נולדו לתוכו וזוהי המציאות היחידה שהם מכירים. בהתחשב בדרך שבה הדברים מתנהלים מזה עשרות שנים, ובדרך שבה הדברים מתנהלים כיום, ספק אם המדיניות שישראל מיישמת בשטחים שכבשה, על השלכותיה, תשתנה.

ב-1967 היה מעמדם של כל תושבי השטחים הכבושים זהה. ברבות השנים עשרות אלפי דונמים סופחו לישראל, רצועת עזה הוכרזה "ישות מדינית עוינת" והגדה המערבית חולקה לעשרות תאי שטח קטנים. ישראל חילקה שטחים אלה ליחידות נפרדות ומנותקות, הנבדלות זו מזו באופן שבו ישראל מגדירה אותן, במעמד תושביהן ובמטרות

רצועת עזה

ובין אם לגדה המערבית או למדינות אחרות דרך שטח ישראל – מחייבת היתר מהרשויות הישראליות.

ישראל ניצלה את שליטתה במעברים כדי להטיל מצור על הרצועה לפני כמעט תשע שנים, ביוני 2007, הנמשך עד היום. מאז הטלת המצור אוסרת ישראל על יציאתם של תושבים משטח הרצועה, למעט במקרים חריגים. בשנים הראשונות למצור אסרה ישראל על יצוא מהרצועה ועל הכנסתם של אלפי מוצרים – בהם סוגי מזון רבים, כיום, מוגבל האיסור על הכנסת סחורות לכאלה שישראל מגדירה "דו-שימושיות" – שלטענתה יכולות לשמש הן לצרכים אזרחיים והן לצרכים צבאיים. במסגרת זו מוטלות הגבלות גם על הכנסת חומרי בניין כמו מלט וברזל וחומרי גלם לתעשיית הריהוט. ישראל עדיין אוסרת כמעט לחלוטין על הייצוא מהרצועה.

המצור גרם לקריסה כלכלית של הרצועה. רוב המפעלים ומאות בתי עסק פרטיים נסגרו. השלכות המצור ניכרות

בשנת 2005 השלימה ישראל את תכנית ה"התנתקות" מרצועת עזה: היא פינתה את כל ההתנחלויות, הסיגה את כוחות הצבא והכריזה על סיום הממשל הצבאי. בספטמבר 2007, לאחר השתלטות חמאס על הרצועה, הכריזה עליה ישראל כ"שטח עויני", שמעמדו זהה לזה של מדינת אויב. על פי תפיסתה, למעט חובות הומניטאריות מינימליות שנועדו למנוע משבר חמור ברצועה, אין לה כיום כל חובות או אחריות כלפי תושביה.

למרות שבתוך שטח הרצועה אין נוכחות צבאית קבועה, ישראל עדיין שולטת על כל מעברי הגבול, למעט מעבר רפיח הנמצא בשליטת מצרים; מעבר זה מאפשר תנועת אנשים בלבד ורוב הזמן מצרים מסרבת לפתוח אותו. ישראל גם שולטת על המרחב הימי והאווירי והיא אוסרת על הפלסטינים להקים נמל ימי או נמל תעופה. כך, לישראל יש שליטה כמעט מוחלטת על תנועת אנשים וסחורות מהרצועה ואליה, והיא מפקחת על תנועה זו בהתאם לשיקוליה שלה. כל כניסה לשטח הרצועה או יציאה ממנה – בין אם לישראל

בחוסר ביטחון תזונתי של חלקים נרחבים באוכלוסייה, תלות רחבת היקף בסיוע הומניטארי ושיעורי אבטלה מהגבוהים בעולם, בעיקר בקרב האוכלוסייה הצעירה.

ושל הפצועים, הסבה ישראל נזקים כבדים למבני מגורים, לחקלאות ולתשתיות החשמל, התברואה והמים – שהיו כבר ממילא על סף קריסה בשל המצור הממושך.

מצב התשתיות והשירותים הציבוריים ברצועה הוא בכי רע: כ-95% מהמים הנשאבים ברצועה מזוהמים ואינם ראויים לשתיה. חשמל מגיע לתושבי הרצועה רק לשעות ספורות בכל יום, בין השאר בשל מחסור בדלק. המחסור בחשמל משפיע גם על מערכות המים והביוב, התלויות באספקתו הרציפה. השירותים הרפואיים הם ברמה שרחוקה מלענות על צרכי האוכלוסייה ולספק את הטיפולים הנדרשים לה.

בתחילת ספטמבר 2015 פרסמה ועידת האו"ם למסחר ולפיתוח דו"ח בנוגע למצב בעזה שהזהיר כי ללא שינוי במגמות הכלכליות, עזה עלולה להפוך בשנת 2020 ל"בלתי ראויה למגורים". הדו"ח התייחס להשלכות של (אז) שמונה שנות מצור ושל שלושה סבבי לחימה וקבע כי שיעור האבטלה ברצועה הגיע לשיא של 44%, לחוסר ביטחון תזונתי בקרב 72% ממשקי הבית ולצמיחה כלכלית שלילית. השיקום נעשה בקצב איטי מדי – עד היום שוקם רק אחוז קטן מהמבנים ומהתשתיות שנהרסו – ובמציאות זו, המשך הזרמת תרומות לרצועה ועבודתם של ארגוני הסיוע הם אמנם חיוניים, אולם הם לא יאפשרו שיקום של הרצועה. ללא שינוי משמעותי במדיניותה של ישראל, מציינים כותבי הדו"ח, אין לרצועה כל סיכוי להשתקם.

מאז ההתנתקות התנהלו שלושה סבבי לחימה ברצועה – "עופרת יצוקה", שהסתיים בתחילת 2009, "עמוד ענן" בנובמבר 2012, ו"צוק איתן" ביולי-אוגוסט 2014. הנזק שגרמה ישראל לרצועת עזה במהלך סבבים אלה – בעיקר בראשון ובשלישי – הוא עצום. מלבד מספרם הגבוה של ההרוגים

הגדה המערבית

אינה נותנת מענה לצרכי הפיתוח האורבני והאזורי של האוכלוסייה הפלסטינית, והיא מונעת ממנה כל אפשרות לצמיחה כלכלית. חלוקה זו גם יוצרת אשליה כאילו הרשות הפלסטינית היא האחראית העיקרית לחייהם של מרבית התושבים הפלסטינים בגדה המערבית, בעת שלמעשה כל החלטה, שולית ככל שתהיה, מחייבת הסכמה (גם אם בשתיקה) של הרשויות הישראליות.

ההפרדה של שטח C מהשטחים שהועברו לרשות הפלסטינית היא מלאכותית ואינה משקפת מציאות גיאוגרפית או את המרחב הפלסטיני. שטחי A ו-B אינם רציפים, אלא מורכבים מעשרות "איים" המוקפים באזורים רחבים ובמסדרונות צרים, שהוגדרו כשטח C. כך, למרות שרובם המכריע של הפלסטינים בגדה גרים בשטחים אלה, כמעט כל עתודות הקרקע הנחוצות לפיתוח של יישוביהם נותרו בשטח C, ובהם קרקעות רבות שהיו בתחום המוניציפאלי של יישוביהם ואשר נמצאות בחלקן בבעלותם

הגדה המערבית חולקה בהסכמי אוסלו לשלושה סוגי אזורים: - שטחי A ו-B: שטחים אלה היו ברובם שטח פלסטיני בנוי בעת החתימה על ההסכמים ובהם גרה, אז והיום, רוב האוכלוסייה הפלסטינית. שטחי A ו-B מהווים כ-40% משטח הגדה, והם הועברו, באופן פורמלי, לשליטה מלאה או חלקית של הרשות הפלסטינית. שטחים אלה אינם רציפים אלא מחולקים ל-165 "איים" הפזורים בגדה.

- שטח C: כל השטח שנותר הוגדר כשטח C והוא בשליטה מלאה של ישראל. זהו שטח רציף, שבתוכו משובצים "איים" של שטחים שהוגדרו כ-A ו-B, והוא מהווה כ-60% מהגדה המערבית. שטח זה כולל כמעט את כל משאבי הקרקע של היישובים הפלסטינים ואת כל ההתנחלויות והשטחים שישראל מייעדת לפיתוחן.

חלוקה זו הייתה אמורה להיות בתוקף למשך חמש שנים בלבד, עד לחתימתו של הסדר קבע, אולם ישראל אוכפת אותה עד היום, למעלה מעשרים שנה לאחר שנקבעה. היא

היתרי בנייה, מאיים המנהל להרוס את בתיהם ובחלק מהמקרים הוא אף מממש את אימויו. מדיניות זו מקבלת ביטוי אלים במיוחד ביחסה של ישראל לעשרות קהילות נוודיות למחצה הפזרות בשטחי C, שאת תושביהן הרשויות מגרשות, או מנסות לגרש, מבתיהם ומשטחי מגוריהם, במטרה לכפות עליהם להעתיק את מקום מגוריהם לשטחים שהוגדרו כ-A ו-B.

ישראל מתייחסת לשטח C ככזה שנועד לשרת את צרכיה בלבד, כאילו מדובר בשטחה הריבוני: היא מנצלת את השטח כדי להרחיב את ההתנחלויות ואוכלוסיית המתנחלים שילשה עצמה ואף יותר מאז נחתמו הסכמי אסלו. כיום, גרים מאות אלפי אזרחים ישראלים ביותר ממאתיים התנחלויות ומאחזים ברחבי הגדה, שכולם הוקמו בניגוד להוראות המשפט ההומניטארי הבינלאומי וחלקם אף בניגוד לחוק הישראלי.

לצורך הקמתן, נגזלו במהלך השנים מהפלסטינים מאות אלפי דונמים של קרקע, כולל שטחי מרעה ושטחים חקלאיים, והוקצו בנדיבות להתנחלויות. חלק ניכר מהשטחים הללו הוכרזו "אדמות מדינה", תוך הסתמכות על פרשנות מפוקפקת של החוק והתעלמות מכך שבכל מקרה – מדובר באדמות ציבוריות שנועדו לשרת את האוכלוסייה הפלסטינית; שטחים אחרים נגזלו באמצעות קביעת עובדות בשטח ותוך שימוש באלמות. כל שטחי ההתנחלויות הוכרזו "שטחים צבאיים סגורים" אליהם נאסר על פלסטינים להיכנס בלי היתר.

ההתנחלויות הן הגורם המשפיע ביותר על מציאות החיים בגדה המערבית וההשלכות שלהן על זכויות האדם של הפלסטינים חורגות בהרבה מהיקף הקרקע שנגזלה לצורך הקמתן: קרקעות נוספות הופקעו מהם לטובת סלילת מאות קילומטרים של כבישים עוקפים עבור המתנחלים; מחסומים ואמצעים אחרים המגבילים רק את תנועתם של פלסטינים הוצבו בהתאם למיקומן של ההתנחלויות; הגישה לאדמות חקלאיות רבות של פלסטינים – בתוך שטחן של ההתנחלויות ומחוצה להן – נחסמה בפועל בפני בעליהן הפלסטינים; והתוואי המפותל של גדר ההפרדה – הפוגע קשות בזכויותיהם של הפלסטינים הגרים בסמוך לה – נקבע בתוך שטח הגדה בעיקר כדי להותיר מצידה המערבי כמה שיותר התנחלויות ושטחים נרחבים שישראל מייעדת להרחבתן.

הפרטית. כל שימוש בקרקעות אלה להרחבת היישובים שונתרו בשטחי A ו-B להקמת מפעלי תעשייה, לחקלאות, להנחת צינור מים או לסלילת כביש, כפוף לאישורה של ישראל, הנמנעת ככלל ממתן היתרים כאלה.

הבנק העולמי קבע – בהתייחסו לנתונים של שנת 2011 – כי לולא ההגבלות שישראל הטילה על פיתוח כלכלי בשטחי C, התמ"ג הפלסטיני יכול היה לגדול ב-3.4 מיליארד דולר לשנה. מאז לא חל שינוי משמעותי במדיניותה של ישראל. בנוסף, ישראל שולטת בכל מעברי הגבול שבין הגדה לישראל ובין הגדה לירדן ובכל הכבישים המובילים לשטחי A ו-B. לפיכך, בסמכותה הבלעדית לקבוע אילו סחורות ייכנסו לגדה בכלל ולשטחים שהועברו לרשות הפלסטינית בפרט.

ישראל גם ממשיכה לשלוט באופן אישי בכל תושבי הגדה המערבית, הנתונים לכאורה לשלטון הרשות הפלסטינית: כל נסיעה של פלסטינים מעיר לעיר ומאזור לאזור כרוך במעבר דרך שטח הנתון לשליטתה המוחלטת של ישראל, וכך נכפה עליהם מגע עם כוחות הביטחון הישראליים. כוחות אלה נכנסים תדיר לשטחי A ו-B, לרוב בשיתוף פעולה עם הרשות הפלסטינית. ישראל ממשיכה לקיים את מערכת המשפט הצבאית בגדה, שבה היא שופטת מדי שנה אלפי פלסטינים – רובם המכריע תושבים של שטחי A ו-B. בנוסף, כל תושבי הגדה הפלסטינים אינם יכולים לצאת לחו"ל ללא אישור ישראלי, ואזרחים זרים אינם יכולים להיכנס לגדה ללא אישור כזה.

למרות מציאות זו, ישראל רואה עצמה פטורה מאחריות לתושבים שבשטחי A ו-B בטענה שהרשות נושאת באחריות זו באופן בלעדי. למעשה, ישראל גם אינה רואה עצמה מחויבת לתת מענה לצרכי האוכלוסייה הפלסטינית החיה בשטח C, המונה על פי הערכות בין 200 ל-300 אלף נפש. במקום זאת, הרשויות הישראליות פועלות, תוך שימוש במגוון של מנגנונים, כדי לצמצם למינימום את הנוכחות הפלסטינית בשטח זה. כך, הן מונעות מתושבים אלה כל אפשרות לבנייה ולפיתוח בעילות שונות, ושטחים עצומים בשטח C הוכרזו שטחים צבאיים ואדמות מדינה, כדי למנוע מפלסטינים לבנות בהם. בשטח המצומצם שנוותר – המהווה רק כשליש מהשטח – נמנע המנהל האזרחי מלהכין תכניות מתאר שישקפו את צרכי האוכלוסייה או לאשר תכניות שהוגשו לו. כאשר הפלסטינים בונים, בליט ברירה, בלי

מזרח ירושלים

ביוני 1967, מיד לאחר המלחמה, סיפחה ישראל כ-70,000 דונם משטח הגדה לגבולותיה המוניציפאליים של ירושלים והחילה עליהם את החוק הישראלי, בניגוד למשפט הבינלאומי. תושבי השטח שסופחו קיבלו מעמד של תושבי קבע בישראל, שמזכה אותם בזכות לנוע ברחבי ישראל באופן חופשי, ובזכויות לקצבאות ביטוח לאומי ולביטוח בריאות ממלכתי, אולם הם מעולם לא נחשבו בעיני הרשויות לשווי זכויות.

מאז סיפחה ישראל שטחים אלה נקטות הרשויות הישראליות מדיניות המפלה לרעה את התושבים הפלסטינים שגרים בשטחים שסופחו, והן פועלות בדרכים שונות כדי להגדיל את מספר היהודים החיים בעיר ולצמצם את מספר תושביה הפלסטינים. זאת, במטרה ליצור מציאות דמוגרפית וגיאוגרפית שתסכל כל ניסיון עתידי לערער על הריבונות הישראלית במזרח ירושלים. בין השאר, הפקיעו הרשויות אלפי דונמים מהאוכלוסייה הפלסטינית ובנו 12 שכונות שנועדו לאוכלוסייה היהודית בלבד, בשטח הכבוש שסופח לישראל. מבחינת המשפט הבינלאומי, מעמדן של שכונות אלה אינו שונה מזה של ההתנחלויות בשאר שטח הגדה המערבית.

בהעדר עתודות קרקע, נאלצת האוכלוסייה הפלסטינית להצטופף בשכונות שכבר קיימות. הרשויות מטילות הגבלות נרחבות על הבנייה בתוך השכונות הפלסטיניות, באותה עת שהן מתירות למתנחלים יהודים להתיישב בליבן ולגור בהן תוך סילוק פלסטינים מבתיהם. בנוסף, נוקטות הרשויות במדיניות של הזנחה בכל הנוגע לאוכלוסייה הפלסטינית ומפלות אותה בחלוקת התקציבים והשירותים העירוניים, הניתנים בצורה מוגבלת וחלקית בלבד בשכונות הפלסטיניות.

בשנים הראשונות שלאחר הסיפוח המשיכה מזרח ירושלים לתפקד כמרכז אורבני עבור רבים מתושבי הגדה, שהמשיכו לעבוד בעיר, לקנות בה וללמוד בה. אולם בתחילת שנות התשעים הגבילה ישראל את כניסתם של פלסטינים לגבולות ישראל והציבה מחסומים בין השטח שסופח לבין שאר שטח הגדה המערבית. על הפלסטינים שונתרו בשטח שלא סופח נאסר להיכנס לעיר, אלא אם כן הונפק להם היתר מיוחד. כתוצאה מכך נותקה מזרח ירושלים משאר שטח הגדה ואיבדה את מעמדה כמרכז אורבני אזורי.

התעלמות הרשויות הישראליות מצרכי הפלסטינים תושבי העיר, וההתייחסות אליהם כאל זרים, באה לידי ביטוי באופן מובהק עם הקמת גדר ההפרדה בעיר. התואי שנבחר לגדר הותיר בצידה השני שמונה שכונות פלסטיניות, כולל מחנה הפליטים שועפאט. על פי הערכות, בשכונות אלה חיים למעלה ממאה אלף בני אדם. שכונות אלה מהוות חלק משטחה המוניציפאלי של ירושלים, ותושביהן משלמים ארנונה לעירייה. אולם הן עיריית ירושלים והן משרדי הממשלה השונים מתעלמים מהן, נמנעים מלהיכנס אליהן, ומסרבים לספק לתושביהם שירותים בסיסיים. כך הפכו שכונות אלה לשטחי הפקר והן סובלות מהזנחה חמורה. בשכונות אלה לא ניתנים שירותים מוניציפאליים בסיסיים כמו פינוי אשפה, סלילת כבישים או חינוך, וקיים בהן מחסור חמור בכיתות לימוד ובגני ילדים. תשתיות המים והביוב בשכונות אלה אינן מספיקות כדי לספק את צרכי התושבים, ולא נעשה בהן שום פיתוח של תשתיות. התושבים סובלים גם מהגבלות חמורות על תנועתם בשל העיכובים במחסומים והעומס שנוצר בכבישים המובילים אליהם.

בשנים הראשונות שלאחר הסיפוח המשיכה מזרח ירושלים לתפקד כמרכז אורבני עבור רבים מתושבי הגדה, שהמשיכו לעבוד בעיר, לקנות בה וללמוד בה. אולם בתחילת שנות התשעים הגבילה ישראל את כניסתם של פלסטינים לגבולות ישראל והציבה מחסומים בין השטח שסופח לבין שאר שטח הגדה המערבית. על הפלסטינים שונתרו בשטח שלא סופח נאסר להיכנס לעיר, אלא אם כן הונפק להם היתר מיוחד. כתוצאה מכך נותקה מזרח ירושלים משאר שטח הגדה ואיבדה את מעמדה כמרכז אורבני אזורי.

לאן פנינו?

יכולים להשתתף בבחירתם של הנציגים הישראלים המכהנים בגופים האחראים לקבלת ההחלטות הנוגעות להם.

את מזרח ירושלים, שהיא חלק מהשטח הכבוש, סיפחה ישראל לשטחה בניגוד למשפט הבינלאומי. למרות זאת, היא מתייחסת לתושביה הפלסטינים כאל מהגרים בלתי רצויים – על אף שהיא זו שנכנסה לשטחם – והיא מיישמת בה מדיניות שיטתית שנועדה להרחיקם מבתיהם ומעירם.

ישראל מנהלת בשטחים שבשליטתה מזה חצי מאה מציאות מנשלת, מדכאת ורומסת זכויות אדם. ברצועת עזה, באמצעות שליטה מבחוס, מיישמת ישראל מדיניות אכזרית, תוך התנערות מהשלכותיה הקיצוניות על חייהם של התושבים. אם תמשיך ישראל בדרך זו, היא תביא לקריסת הרצועה; בגדה, הן באמצעות שליטה ישירה והן דרך הרשות הפלסטינית, מיישמת ישראל מדיניות שמטרותיה ארוכות הטווח ברורות. ואילו את ירושלים המזרחית ישראל סיפחה, תוך ניסיון בלתי פוסק לנשל את תושביה הפלסטינים ולהרחיקם מהעיר.

גורמים רשמיים ישראלים מתערים מאחריותה של ישראל למציאות המתוארת במסמך זה ולהפרות זכויות האדם של הפלסטינים. במקום זאת, הם תולים את האשמה בפלסטינים ובשיקולי ביטחון. בכך מנסה ישראל – במידה רבה של הצלחה – לקדם את הטענה שהפלסטינים הם האחראים העיקריים למצב. אולם, הזיקה בין שיקולי בטחון לבין המדיניות המתוארת במסמך זה קלושה.

זאת ועוד: כפי שהוצג במסמך זה, ישראל היא השולטת על מיליוני פלסטינים והיא המכתיבה כיצד ייראו חייהם ומה יהיה גורלם. ברצועה – הכיבוש יסתיים, המצור מעל רצועת עזה יוסר, ומיליוני פלסטינים ישתחררו משליטתה. וברצועה – המציאות הנוכחית תימשך עוד שנים ארוכות. מחקר דעת קהל שערך בצלם לאחרונה בקרב הציבור הישראלי אף חושף כי הציבור מודע לכך היטב: 42% סבורים כי היכולת לשנות את המצב ו/או להתקדם לקראת הסדר היא בידי ישראל ורק רבע מהציבור סבור כי המפתחות לשינוי מצויים בידי הפלסטינים. 44% מהציבור בישראל

לפני כמעט חמישים שנה כבשה ישראל את רצועת עזה ואת הגדה המערבית, ובכללה השטחים שסופחו למזרח ירושלים. עד היום, ישראל ממשיכה לשלוט בשטחים אלו – בהם ובתושביהם.

ברצועת עזה מתנערת ישראל מכל אחריות לתושבים והיא מוכנה לתת מענה רק לצרכים המינימליים ביותר, שאינם מאפשרים את שיקומה הפיזי של הרצועה ואת התאוששותה הכלכלית. למרות המצב הקשה ברצועה, והתחזיות לפיהן בעוד שנים ספורות לא ניתן יהיה להמשיך ולגור בה, מסרבת ישראל לשנות את מדיניותה. כיוון שהאופן שבו פעלה ישראל בכל הנוגע ל"התנתקות מרצועת עזה" יצר תקדים ייחודי מבחינת המשפט הבינלאומי, אין זה מפתיע שקיימת אי בהירות משפטית בנוגע לחובות החלות עליה כיום. אולם בשנים שחלפו מאז, התגבשה הבנה בקרב קובעי מדיניות ומשפטנים, בעולם ובישראל, כי גם אם דיני הכיבוש אינם מחייבים עוד במלואם את ישראל ברצועת עזה, הרי שברור כי ישראל אינה יכולה להתייחס לחובותיה כלפי תושבי הרצועה כמו לחובותיה כלפי תושבי "מדינת אויב". היקף השליטה של ישראל ברצועה – בעבר ובהווה – מטיל עליה אחריות לחייהם של תושבי הרצועה, וכל פרשנות אחרת הנצמדת לטיעונים פורמליסטים, שאינם משקפים את הוראות המשפט הבינלאומי ואת רוחו, היא בלתי סבירה. שום טיעון משפטי מפותל לא יוכל להסוות את המתרחש: מציאות החיים ברצועה היא כשל מדינת עולם שלישי בתהליכי קריסה, וזאת לא כתוצאה מאסון טבע, אלא מעשה ידי אדם בלבד.

בגדה המערבית, מלמדת התנהלותה של ישראל כי היא אינה רואה בכיבוש מציאות זמנית. במקום זאת, היא עושה בשטח הגדה כבתוך שלה, כאילו היה נתון לריבונותה המלאה: היא גוזלת קרקעות, מנצלת לצרכיה את משאבי הטבע באזור ומקימה בו יישובי קבע. במקביל, היא מתנערת מכל אחריות כלפי כל תושבי הגדה הפלסטינים, החיים מזה כמעט חמישים שנה תחת משטר צבאי נוקשה, המשרת בראש ובראשונה את האינטרסים של ישראל ושל המתנחלים. תושבים אלה כפופים לשורה של צווים צבאיים המגבילים אותם ופוגעים בזכויותיהם, והם אינם

של קהילות, עיניים, סגירת דרכים וגדר ההפרדה (רשימה חלקית בלבד), כל אלה זכו לחותמת משפטית של בית המשפט העליון. מערכת המשפט, שהייתה אמורה – ואף התיימרה שהיא מהווה – גורם שיבטיח הגנה על זכויות האדם של הפלסטינים החיים תחת שליטה ישראלית, הפכה למכשיר (תרתי משמע) מרכזי של שליטה זו.

בזירה הבינלאומית, בניגוד לנטען בישראל, ובניגוד למחויבויות בינלאומיות לזכויות האדם, נעשה מעט מאוד על מנת לאתגר את הכיבוש בגדה או את מדיניות ישראל בעזה. סבב אחר סבב של שיחות לא הביא למימוש זכויותיהם של הפלסטינים – הסכמי אוסלו אף החמירו בסופו של דבר את הפגיעה בזכויותיהם – אלא איפשר לישראל עוד שנות דור לקידום האינטרסים שלה תוך רמיסתן.

ככל שהעולם מאפשר למציאות זו להימשך, כך היא הולכת ומחמירה. המצב הנוכחי קשה, אך הערכת מצב ריאלית חייבת להביא בחשבון את הצפוי בעתיד. האם ב-2026 תיוותרנה בכלל קהילות פלסטיניות בבקעת הירדן? מה יהיה מצבה של הכלכלה הפלסטינית המשותקת? כמה שכונות פלסטיניות נוספות ינותקו ממזרח ירושלים? ואיך בכלל ייראו חייהם של מיליוני פלסטינים ברצועת עזה?

העובדות המתוארות במסמך זה – ומשמעותן – ידועות. בקהילת זכויות האדם, כמו גם בזירה הבינלאומית, שוררת הסכמה נרחבת בנוגע אליהן כבר זמן רב. גם משמעותה של העמידה מנגד בחוסר מעש ידועה. מה שנדרש אינו עוד מילים או פרשנויות, אלא פעולה נחושה שתבטא את הפסקת שיתוף הפעולה עם מדיניותה של ישראל, שמטרתה היא המשך השליטה בפלסטינים תושבי השטחים.

סבור כי מטרת הממשלה במדיניותה בשטחים היא המשך השלטון הצבאי, ורק כחמישית סבורה כי ישראל שואפת לפתרון "שתי המדינות". שאר הציבור מתחלק בין אלו הסבורים שמדיניות הממשלה מכוונת לסיפוח השטחים, לבין אלו שאינם יודעים לאן מכוונת ישראל. הישראלים, אם כן, קוראים היטב את המפה: הם יודעים שהמפתחות לשינוי המציאות מצויים בידיהם – אך בוחרים שלא לעשות זאת.

ישראל בוחרת במדיניות של המשך השליטה בפלסטינים – והציבור הישראלי מבין זאת היטב. בנסיבות אלה, ואחרי כמעט חמישים שנה, מופרך להתייחס למדיניות זו כזמנית או להמשיך להאמין כי לישראל ישנה כוונה לשנותה. מופרך לא פחות להאמין שעתידי שונה – כזה שבו ימומשו זכויות האדם של כל בני האדם החיים בין הירדן והים – הוא אפשרי, כל עוד נמשכות התמיכה וההסכמה הבינלאומית למדיניות שמיישמת ישראל.

הדינמיקה הפוליטית בישראל בכל הנוגע למציאות בשטחים נעה בין התעלמות – בעיקר מהמתרחש בעזה ובשטחי A ו-B, לבין ניסיונות להוסיף ולקדם את נישול הפלסטינים – בעיקר במזרח ירושלים ובשטח C. היוזמות המעטות שהעלה לאחרונה לסדר היום מה שמכונה בישראל "המרכז הפוליטי" באשר להסדר עתידי כלשהו עם הפלסטינים כללו נישול של עוד פלסטינים מירושלים; ואילו יוזמות הימין כללו בעיקר סיפוח פורמלי של עוד שטחים מהגדה.

גם בזירה המשפטית לא טמונה תקווה לפתרון: מימוש השליטה בפלסטינים מחייב את מעורבותם של גורמים רבים בישראל, אולם יישומה של מדיניות זו לא היה מתאפשר לולא התגייסה המערכת המשפטית כדי לאשר כמעט כל דרישה של הרשויות. הריסות בתים, מעצרים מנהליים, גירוש